

Uroš Črnigoj

Katarina Marinčič: *O treh*

Ljubljana: Založba Mladinska knjiga (zbirka Nova slovenska knjiga), 2005

Nova knjiga Katarine Marinčič, leta 2001 dobitnice nagrade kresnik za roman *Prikrita harmonija*, je zbirka treh zgodb ali raje krajših novel, ki se za razliko od njenih prejšnjih del, z izjemo nekaj prizorov, ne dogajajo na slovenskih tleh. V njih pisateljica, ki se večinoma posveča zgodovinskim obdobjem, širi obzorja svojega pogleda, obenem pa tudi nabor raznovrstnih izkušenj, ki jih namenja svojim junakom. Zadnje je še posebej pomembno, saj Marinčičeva – nekoč je izjavila, da “za nobenim izmed stavkov, ki jih izrekajo (njeni) junaki, ne stoji osebna izkušnja v strogem pomenu besede” – tako opazno razširi meje svojega avtorskega sveta.

Tri zgodbe se med seboj razlikujejo, saj se dogajajo v različnih zgodovinskih obdobjih, obenem pa je med njimi tudi vrsta podobnosti, ki jih povezuje v dokaj skladno celoto. Njihovi glavni junaki, Etruščan Vel Matuna, Pierre-Joseph Redouté, belgijski slikar iz 18. in 19. stoletja (Redouté je od vseh treh tudi edini, ki je dejansko živel), ter Zlatko iz Litije, ki se v petdesetih letih prejšnjega stoletja odpravi v Ameriko, so mlajši moški. Vsak od njih je po značaju zaprt vase in po svojih nagnjenjih poseben, drugačen od večine ljudi. Prav tako se vsi trije pod vplivom izkušenj, opisanih v novelah, spremenijo, celo tako zelo, da se izoblikujejo v nove, drugačne osebnosti.

Knjigo v zaokroženo celoto poleg tega povezuje še nekoliko skrivnosten odlomek, opis izkušnje hude bolezni ali umiranja, ki je prisoten v vseh treh zgodbah in je z manjšimi odstopanji v vsaki od njih skorajda identičen. Navajam odlomek, ki se pojavi v zgodbi o Velu Matuni:

Ja, nenadoma je bilo vse prazno, svet je bil prazen. Pes je za hip utihnil, potem zatulil. Tuljenje se je vrtinčilo skozi temo, da ni bilo več mogoče ugotoviti, kje je žival. Kmalu so psi tulili od vsepovsod, pa od nikoder.

Nato je temo presekala širok blisk. Grmenje je bilo sprva pritajeno. Potem je počilo, kot bi po zemlji udaril z velikanskim bičem. Nekje blizu se je razklal les, morda tram, morda drevo. Nič lesenega ni padlo na tla. Usule so se kaplje, debele kot zreli kostanji. Za kapljami so se ulili topli curki.

Vel je odvrگل plašč, ki se je bil v trenutku prepojil. Zataval je med curke, jih odgrinjal kot težke zavese. Zdaj je videl okrog sebe, a videl je, kot da plava pod vodo, oči so ga čisto rahlo skelele, hiše so bile vse enake blede zelene barve.

Opisani dogodek oziroma izkušnja se primeri vsakemu od treh protagonistov, in je za vsakega po svoje v kontekstu njegovega življenja prelomnica. Vel Matuna pri tem zboli za vročico in skoraj umre, ko ozdravi, postane po značaju povsem drugačen človek. V njem ostane le še velika ljubezen do narave, še posebej rastlin. Slikar Redouté si tako, kot je opisano v odlomku, predstavlja smrt svojega mentorja, botanika L'Héritiera de Brutella, ki so ga v neki temni uličici ubili neznanci. Zlatko iz Litije, navdušen bralec pustolovskih romanov, na skorajda enak način doživi nenadno močno poslabšanje vida, tako rekoč delno oslepitev. Prav to mu usodno spremeni življenje, saj se zato odpravi od doma, na katerega ga v bistvu ne veže nič, se najprej zaposli v Nemčiji, ko tam zasluži dovolj denarja, pa odide naprej, kot slepi potnik na tovarni ladji se odpravi v Ameriko, na očesno operacijo, kakršne drugod po svetu takrat še niso delali.

Vzdušje pisanja Katarine Marinčič zaznamuje posebna mešanica prvin realizma in romantike ter rahlega pridiha modernizma. Le-te se občasno pojavijo predvsem v slikovitih in pogosto tudi dokaj poetičnih opisih. Slog Marinčičeve, ki kot svoje najljubše pisatelje našteva Tolstoja, Dickensa, Flauberta in Prousta, pa nemara najbolj nezgredljivo zaznamuje izrazit dar za opazovanje zunanjega sveta skozi notranji pogled junakov, ki je nekako tudi "hrbtanica" njenega pisanja. Vse skupaj zaokrožujejo še odmerjenost dramaturgije, opisov in vzdušij ter izrazita discipliniranost sloga.

V zbirki novel *O treh* poetičnost in romantičnost v primerjavi s prejšnjimi deli pisateljice diskretno prehajata v ozadje, v ospredju pa je bolj čutiti discipliniranost, s kakršno Marinčičeva izpelje zgodbe virtuožno, z močnim, skorajda nezgredljivim posluhom za to, kaj povedati in kaj zamolčati.

Daleč najboljša od treh zgodb je *Redouté, slikar*, v kateri pisateljica na podlagi resničnih, skoraj zagotovo pa tudi izmišljenih dejstev in dogodkov iz slikarjevega življenja upodobi zelo prepričljiv portret tega najboljšega botaničnega risarja vseh časov in obenem nenavadnega posameznika, ki se ni zanimal za politiko, čeprav je večino življenja preživel tako rekoč na francoskem dvoru. Ko so njegova dela doživela uspeh, je sprva učil risati kraljico Marijo Antoinetto, še bolj cenjen pa je postal pozneje, na Napoleonovem dvoru, saj je bil zelo pri srcu cesarici Jožefini.

Besedilo prepričljivo oriše umetnikov nepričakovan vzpon, ko ga izmed množice povprečnih slikarjev pravzaprav potegne zanimanje botanika L'Héritiera de Brutella za njegove upodobitve rastlin, ki so bile takrat še njegov konjiček (tako kot njegovi bratje – slikarstvo je bila namreč pri Redoutéjevih družinska obrt – se je tudi Pierre-Joseph sprva ukvarjal predvsem s poslikavami cerkva in gledališč), pa tudi njegova pozna leta,

ko nepremišljeno zapravi svoje premoženje. Vmes naletimo na številne dogodivščine in anekdote, predvsem pa je ves čas v zraku neka posebna svetloba, kakršno zaznava slikarjev pogled in kakršna najbolj odseva ravno v rožah, ki so njegova strast.

V zgodbah *Etruščan Vel Matuna* in *Zlatko iz Litije* Marinčičevi vzdušja ne uspe zaokrožiti tako brezhibno, čeprav se v obeh besedilih pojavijo elementi, ki so zelo zanimivi in bi si nemara zaslužili večji poudarek, npr. nepričakovana preobrazba Vela Matune ali skrivnostne okoliščine Zlatkove smrti.

Zbirko novel *O treh* tako zaznamujejo predvsem virtuoznost, pisateljičin posluh za značajske poteze in redka sposobnost povezovanja različnih ravni življenja v jasne podobe. Katarina Marinčič sicer ne ustvarja česa posebej novega, saj so prijemi, ki jih uporablja, že dodobra preizkušeni, vendar je to, kar ustvarja, vselej izpeljano dobro.

Njene zgodbe so tako, kljub razširjenemu razponu zgodovinskih obdobij, značajeve in okoliščin, namenjene predvsem bolj umirjenim ljubiteljem klasičnega, saj v njih skorajda ni nepredvidljivih ali težko opredeljivih prvin (tem se zgodba o Zlatku sicer nekoliko približa, a ne dovolj za tehten poudarek) ali intelektualno izzivalnih premislekov. V literarnem svetu Marinčičeve tako še naprej suvereno vlada prikrita harmonija, ki jo na ravni sloga v zgodbah učinkovito pričarajo njen dar za opazovanje, odmerjenost in disciplina.